rahvaerakonnas Põhiseaduse muutmise küsimust, III Riigikogu valimiste puhul (1926. a.) käsiteldi Põhiseaduse muutmist tõsisemalt ja märtsis 1929 peetud rahvaerakonna kongressil, kus T. esines selle kohta ettekandega, võeti Põhiseaduse muutmine täies ulatuses päevakorda ning erakonna kavasse ühe peamise punktina. Rahvaerakonna kava esitati Riigikogule 1930. a. alguses; see sai koos K. Päts'i eestvõttel põllumeestekogude poolt varemini koostatud kavaga aluseks Riigikogus väljatöötatud eelnõule. Et see lükati K. Eenpalu valitsuse ajal rahvahääletusel tagasi, tuli T-i valitsusel teha teise Põhiseaduse-eelnõu läbiviimiseks suuri pingutusi. Kui juuni alguses 1933. a. Tartus „Vanemuises" peetud T-i kõnekoosolekul pandi vabadussõjalaste poliitilise liikumise (vt. *Suppl.* A. Sirk) elementide poolt riigivanema vastu toime vaenulik akt, kuulutati Tartu linnas ja maakonnas välja kaitseseisukord ning Tartumaa Vabadussõjalaste Liit suleti. 10.—12. juunini 1933. a. korraldatud rahvahääletusel lükati aga Põhiseaduse muutmise eelnõu suure enamusega tagasi (poolt 161 595 ja vastu 333 107 häält). Tekkinud seisukorras süvenes sisepoliitiline kriis märksa. 27. juunil hindas Riigikogu T-i ettepanekul väikese hääleenamusega krooni väärtuse 35% madalamaks. See rahvamajanduse huvides tehtud ja hiljemini õigustatuks osutunud julge otsus tekitas aga rahva meeleolus kõrget lainetust. Viimast suurendas veelgi juuni lõpul miiniristleja „Lennuki" ja „Vambola" müümine Peruule 410 000 kulddollari eest. Kuigi müük oli otstarbekohane ja kokkukõlas Eesti merejõudude väljaarendamise uue programmiga, kasutati tehingut elavaks valitsusevastaseks propagandaks. Aug-s 1933 esitasid 15 000 kodanikku petitsiooni sõjalaevade müügi tühistamiseks. Rahva hulgas levinud kahtlustuste selgitamiseks hiljemini kohtu alla antud müümise vastutavad juhid, sõjaminister A. Kerem ja sõjavägede staabi ülem J. Tõrvand (vt. neid ka *Suppl.*), mõisteti õigeks. Käsikäes vabadussõjalaste demokraatiavaenuliku massiliikumise tõusuga ja hooguvõtva võitlusega rahvahääletusele tuleva, E. Vabadussõjalaste Keskliidu poolt esitatud autoritaarset laadi Põhiseaduse muutmise eelnõu ümber arenes laiades hulkades käärimine. Demokraatia kaitseks ja riigielu rahuliku arenemiskäigu kindlustamiseks pani T-i valitsus 11. aug-l 1933 kehtima kaitseseisukorra kogu riigis. E. Vabadussõjalaste Keskliit ühes ta haruorganisatsioonidega ja kõik teisedki sõjaväelise iseloomuga parteiorganisatsioonid (E. Noorsotsialistlik Liit, Eesti Sotsialistliku Tööliste Partei võimlemisrühmad jt.) suleti. Samuti piirati koosolekute ja ühingute vabadust ning seati sisse eeltsensuur, millele suur osa ajakirjandust reageeris boikotiga valitsuse vastu. Sisekaitseülemaks määrati kindralmajor G. Jonson (vt. ka *Suppl.*). Aug-s 1933 üritasid vabadussõjalased kaotada kaitseseisukorda rahvaalgatuse korras, kuid sellele algatusele ei antud käiku. A. Piibu (vt. ka *Suppl.*) poolt päevakorda tõstetud kava Põhiseaduse muutmiseks ilma rahvahääletuseta jäeti peatselt kõrvale. Riigikogu otsustas tõsta rahvahääletuse kvoorumit 30%-lt 50%-le, et vältida E. Vabadussõjalaste Keskliidu kava vastuvõtmist väikesearvulise ning juhuslikku laadi enamusega. Tehtud otsus pidi vähendama demokraatiavastase aktsiooni edu; kuid teiselt poolt soodustas see vabadussõjalaste valimatut kihundust. 14.—16. okt. 1933 korraldatud rahvahääletusel võeti vabadussõjalaste eelnõu vastu rõhuva enamusega (poolt 416 878 ja vastu 156 894 häält). Vahepeal oli ka rahvuslik keskerakond lõhenenud. Majandusrühm, kes ei pooldanud krooni devalveerimist, lõi enda uuesti iseseisvaks. Osa endise tööerakonna ja rahvaerakonna tegelasi, kes ei nõustunud valitsuse majanduspoliitikaga ja kaitseseisukorra väljakuulutamisega, eesotsas K. Kornel'i, J. Kuke ja L. Sepaga (vt. neid ka *Suppl.*), tegid katse uue erakonna „Uuendusliidu" asutamiseks. Teostanud T-le omase energiaga ning julgusega pöördelist poliitikat majandusalal ja astunud demokraatliku korra kaitseks erakordseid samme, mida aga ei arendatud kõigi võimalikkude konsekventsideni, seisis T-i valitsus vastamisi rahva enamusega. Selles olukorras Vabariigi Valitsus kaotas kaitseseisukorra, lõpetas eeltsensuuri ja pidi lahkuma s. a. okt-s ametist, jättes enda järglasele, K. Päts'i valitsusele rohkesti kogemusi vabadussõjalaste rahvaliikumise suhtes. Sisepoliitika suuna määramisel etendas 1933. a. tähelepandavat osa ka T-i poeg Ilmar T. (vt. *Suppl.*), kes oli sel ajal rahvusliku keskerakonna peasekretäriks. Riigivanemana võttis T. juunis 1933 X üldlaulupeo ajal vastu

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 347